

Роман СОТНИК

аспірант кафедри українського прикладного мовознавства, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000

ORCID: 0009-0001-0122-3594

sotnyk_r@ukr.net

Бібліографічний опис статті: Сотник, Р. (2024). Дослідження видавничої термінології в українському мовознавстві. *Folia Philologica*, 7, 69–82, doi: <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2024/7/9>

ДОСЛІДЖЕННЯ ВИДАВНИЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ МОВОЗНАВСТВІ

На сучасному етапі розвитку наук спостерігаємо синкретизм наукових галузей, їхню інтерференцію, переплетення, перехрещення різних терміносистем і утворення нових напрямів. Яскраву ілюстрацію такого явища знаходимо у сфері книгознавства та видавничої діяльності. Після зародження в XIV столітті як друкарської галузі у XXI столітті вона розподілилася на низку взаємопов'язаних і взаємодоповнюваних фахових дисциплін, які привертали увагу не лише вузьких фахівців, а й філологів. Тому в розвідці поставили за мету простежити крок за кроком розширення видавничої сфери, її висвітлення у працях науковців, показати їхні здобутки та напрацювання, розширення та звуження деяких дослідницьких підходів, появу нових термінів, зміну понять і заміну їх новими назвами. Відповідний ракурс дослідження пов'язаний із методологією – ученням про правила мислення під час створення теорії науки, ученням про науковий метод пізнання та перетворення світу. Згідно із правилами побудови наукових праць, екскурс у дослідження попередників обов'язково має бути в кожній із них. Проте детальний опис саме з позицій новизни кожної такої праці та специфіка термінологічного апарату окремої підгалузі не були ще в полі зору вчених. Саме в цьому вбачаємо наукову новизну запропонованої публікації. Можемо констатувати, що книгознавство, видавнича справа, видавничий бізнес, бібліознавство, журналістика, редагування, IT-технології тощо тісно поміж собою переплетені, взаємодіють і взаємодоповнюють одне одного.

Ключові слова: видавнича справа, поліграфія, журналістика, редагування, документознавство, термінологія, українська мова.

Roman SOTNYK

PhD Student at the Department of Ukrainian Applied Linguistics, Ivan Franko National University of Lviv, Universytetska str., 1, Lviv, Ukraine, 79000

ORCID: 0009-0001-0122-3594

sotnyk_r@ukr.net

To cite this article: Sotnyk, R. (2024). Doslidzhennia vydavnychoi terminolohii v ukrainskomu movoznavstvi [Study of Publishing Terminology in Ukrainian Linguistics]. *Folia Philologica*, 7, 69–82, doi: <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2024/7/9>

STUDY OF PUBLISHING TERMINOLOGY IN UKRAINIAN LINGUISTICS

At the current stage of scientific development, we observe the syncretism of scientific fields, their interference, interconnection, crossing-over of various terminologies and formation of new trends. A vivid example of this phenomenon can be found in the field of bibliography and publishing. Originating in the 14th century as a printing branch, it grew into a number of interrelated and complementary professional disciplines in the 21st century, having attracted the attention of not only specialists in the field, but also philologists. Therefore, we have performed our research into these studies, setting the goal to trace gradual expansion of the publishing sphere, its coverage in the scholars' works, to show their achievements, the expansion and narrowing of some research approaches, the appearance of new terms, the change of concepts and their replacement by new names. This is closely related to methodology, i.e. the study regulating thinking intended to create a theory of science, the doctrine of the scientific method of knowledge and transformation of the world. According to the rules of scholarly studies, the research into precedent papers must be covered, but a detailed description precisely from the standpoint of the novelty and the specificity of the terminological apparatus of each sub-field has not

been outlined by the scholars yet. This is precisely what we consider to be the specificity and novelty of the proposed publication. It may be stated that bibliography, publishing, publishing business, journalism, editing, IT technologies, etc. are closely interconnected, they interact and complement each other.

Key words: publishing, polygraphy, journalism, editing, document studies, terminology, Ukrainian language.

Актуальність проблеми. Видавнича справа – царина діяльності, яка поєднує організаційно-творчу та виробничо-господарську діяльність юридичних і фізичних осіб, зосереджених на створенні, виготовленні та розповсюдженні видавничої продукції, та відповідно має вплив на суспільні відносини. Нині видавнича справа охоплює редакційно-видавничу справу, журналістику, поліграфію, видавничий бізнес, інформаційно-бібліотечну діяльність. Основними видами друкованих видань є: книга, газета, журнал. Для кожного виду друкованої продукції характерні своєрідні принципи розвитку, власне місце в суспільстві, особливості технології виробництва та неповторна історія.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідниками цієї сфери діяльності за роки Незалежності були: М. Тимошик, Б. Дурняк, Н. Зелінська, З. Партико, М. Сенченко та багато інших. Кожен із них розглядав видавничу справу під різними кутами зору, як-от:

- історія видавничої справи за останні 30 років (Я. Ісаєвич, І. Огієнко);
- постаті книговидавців (Н. Зелінська, О. Думанська);
- навчальні видання (К. Дейтус, З. Партико, О. Добровольський, Д. Ковба);
- економіка й організація друкарства (Б. Дурняк, З. Григорова, Л. Швайка, З. Холод, А. Штангрет та інші);
- довідники з видавничої справи (О. Мельников, М. Антоник, Є. Савченко);
- мовний аспект (Л. Таланчук, О. Афонін);
- словники фахових термінів (В. Буртник, О. Павлова, М. Сенченко, Е. Огар, Р. Іванченко, В. Шевченко тощо).

Об'єкти видавничої справи поділяють на: офіційні, наукові, науково-виробничі, громадсько-політичні, рекламні, довідкові, художньо-літературні видання, бібліографічні, оглядові, образотворчі видання, текстові, нотні, карткові, листівки, періодичні (газети, журнали, збірники, бюлетені, дайджести, календарі) та неперіодичні видання (книжки, брошури) тощо.

Датування початків і подальших етапів книгодрукування для українців знаходимо у книзі

І. Огієнка «Історія українського друкарства», яка за радянських часів була заборонена. У ній було подано нову періодизацію виникнення та поширення українськими теренами друкарської справи як на власне українських землях, так і поза її межами.

Як бачимо, це надзвичайно обширний пласт фахової лексики та термінології. Лінгвістичний опис терміносистем із лінгвістичного погляду, що зосереджується на виявленні структурно-семантичних особливостей термінологічної окремої галузі та встановленні закономірностей її формування, зробили Емілія Огар, зокрема *друкарської* термінології, та Марія Процик – *видавничої*. У наукових студіях Е. Огар зроблено спробу дослідити українську термінологію зі сфери друкарства кінця XV–XIX ст. Адже саме на цей період припадають зародження фахової термінології й інтенсивне термінотворення в українському середовищі. Коли говоримо про друкарство, ідеться про термінологію ремісничого та мануфактурного періоду книговиробництва. Цікаво, що історія появи книги допомагає відтворити той шлях, який довелося пройти людині, перш ніж було винайдено папір і алфавіт.

Виклад основного матеріалу дослідження. У першій половині XIX ст. виокремилася та сформувався як самостійна організаційно-творча та виробничо-господарська галузь, тобто видавнича справа, відповідно і видавнича термінологія. Розгалуження друкарської термінологічної системи на видавничу сприяло розвитку книгознавства як науки.

Українську видавничу термінологію довгий час спеціально не вивчали. Лише протягом 90-х рр. XX ст. українські науковці активно почали працювати над вивченням теоретичних і практичних аспектів формування, унормування та кодифікації загалом української науково-технічної термінології й окремих її термінологічних систем.

Вагомою передумовою нормалізації будь-якої сучасної терміносистеми передусім є дослідження її історії: виокремлення термінологічних явищ, що постали в результаті розвитку

термінології; їх логіко-семантична та лінгвістична інтерпретація; з'ясування перспективних засобів творення термінів. Це сприяє висвітленню об'єктивних тенденцій розвитку терміносистеми, без урахування яких неможливе її сучасне унормування (Медведь, 2012: 51–53).

В українській друкарській термінології формується спільний термінологічний фонд видавничої справи, поліграфії та журналістики (редакційно-видавничої діяльності). Ця термінолексика мала декілька семантичних груп:

1) друкарське знаряддя та матеріали (*гарнітура, гарт, гравюра, друкарська фарба, друкарське діло, друкарський папір, друкарський прас, рубрика, тигель, форми, чарунки, шпация, шпизж, шруб, штингель, штуки* тощо);

2) одиниці вимірювання форматів і обсягів друкованої книжки (*екземпляр, і(у)н кварто (в положенні чвертковом), ин октаво (октова книжка, в осмерину), і(у)н фоліо (в десять), секстерни, фолійова книжка (дестова книжка)* тощо);

3) види друкарських шрифтів (*капітель, корпус, перл, петит* тощо);

4) технологія друкарського процесу (*друкарська роботня, друк(у)вати, писмо друкарское, публікувати, ремесло друкарское, типографское діло, типом іздана книга, типом ізобразити, типом совершити, хитрость типарская, художество типографісованя* тощо);

5) друкарські професії (*архітипо(к)граф, ваятель, всего типу правитель, друкар(ц)а, друкарчик, зи(і)цер, іобразитель, майстер в словезіє літер, наборщик, письменіатель, справца, столпоправитель, типикароводець, типолюститель, типо(к)граф, типонадзира-тель* тощо);

6) друкарські заклади (*друкарня, изба друкарская, печатня, типографія, штанба* тощо) (Огар, 1996).

Період від кінця ХХ до початку ХХІ ст. можна схарактеризувати таким, у якому відбувався процес технічного переобладнання видавництва і підприємств поліграфії. У цій сфері видавничої діяльності з'являється велика кількість нових технічних понять і термінів, деяких змін зазнають чимало старих із них, що й дає змогу простежити, як відбувалося поповнення неологізмами терміносистеми, користуючись матеріалами української термінології поліграфічного виробництва та видавничої справи.

У результаті проведеного аналізу наслідків інформатизації видавничої та поліграфічної терміносистем і їхніх термінополів варто зауважити, що їхнє наповнення відбувається:

– завдяки новим термінополям, підполям у межах видавничої та поліграфічної терміносистем (наприклад, електронні репродукційні системи, електронне кольоророзділення та кастровання тощо);

– шляхом набуття нового змісту деякими термінами (наприклад, «мишка», «каталог», «вікно» (Windows), «робочий стіл» екрана комп'ютера тощо);

– у процесі змін на рівні терміносистем, термінополів, що відбулося завдяки окремим технологічним операціям, тобто звузились або ввійшли до складу інших технологічних операцій без готування видання (наприклад, редагування на паперовому носії – редагування через екран комп'ютера) (Медведь, 2012: 52).

Нині видавничою продукцією вважають: *«книги, брошури, календарі, газети, журнали, листівки (текстові, зображальні), плакати, буклети, альбоми, атласи, карти, етикетки, офорти, гравюри* тощо» (Колоїз, 2023: 12).

Особливості стандартизації термінів і визначень поліграфії та видавничої справи були в полі зору Г. Миронюк. Термін *поліграфія* поєднує в собі два значення: 1) сукупність технічних засобів для багаторазового репродукування однакових копій будь-якого образу: літер, знаків, малюнків і способів друкарського розмноження текстів, ілюстрацій тощо у вигляді книжок, буклетів, брошур, афіш, плакатів, атласів, географічних карт, грошових знаків і марок та багатьох інших видів друкованої продукції; 2) галузь промисловості, яка охоплює всі види виробництва друкованої продукції за оригіналами видавництв та інших організацій (СУМ, 1976: 73). Поліграфія є невід'ємним складником поліграфічного виробництва.

Видавничо-поліграфічна галузь була в центрі уваги М. Медведь. У своїй науковій праці вона детально описала структуру, семантику та функціонування в сучасній українській літературній мові термінів видавничо-поліграфічного виробництва. Авторка розглянула такі групи термінів відповідно до термінополів: 1) видання (*видання електронне, інтернет-видання*); 2) редакційно-виробничі процеси (*візуальне редагування, комп'ютерна коректура*);

3) додрукарські видавничі процеси (*електронна ретуш, комп'ютерна верстка*); 4) друкарський процес, способи друку (*настільна видавничча система, лазерно-голографічний друк*); 5) технічні засоби та матеріали (*крапельно-струминний лазер, ламінування*); 6) брошурування й оздоблювальне виробництво, виробництво окремих видів друкованої продукції (*суперобкладинка, візитна картка, воблер*) (Медведь, 2014: 9). У висновках вона зазначила, що впродовж 90-х рр. ХХ – на початку ХХІ ст. відбувається бурхлива модернізація поліграфічних підприємств та видавництв, зумовлена швидким розвитком науки і техніки.

Сучасна українська видавничча термінологія відображає зміни, яких видавничча галузь зазнала на зламі століть, оскільки змінилась організація видавниччо-поліграфічного процесу та його деяких стадій; відбулася переорієнтація видавниччої справи на ринкові механізми функціонування; перерозподілено динамічні процеси внаслідок комп'ютеризації основних технологічних операцій у видавничій і поліграфічній сферах; з'явилися нові видавниччі продукти з видозміненими типологічними ознаками тощо.

Нині спостерігаємо «зіткнення» терміносистем традиційної видавниччої справи та комп'ютеризованої видавниччої справи. А це спричинило входження в українську фахову мову англіцизмів. Унаслідок комп'ютеризації змінилась структура видавничого процесу, схема підготовки та випуску видань у світ. Зміни торкнулися і самого видання: друкована книжка як матеріальний продукт виробництва (її форма, основні структурні елементи) не зазнавала суттєвих змін ще відтоді, коли використовувався рукописний спосіб книгови-готовлення. Поряд із паперовою на сучасному етапі все більше використовується електронна форма видання, або електронна книжка (що від паперової успадкувала лише принципи внутрішньої організації текстового й ілюстраційного матеріалу).

Спостерігаємо також тенденції своєрідного перехрещування, що притаманні термінологічним системам багатьох наук і галузей техніки, які постали на межі кількох сфер знань. Складні інтеграційні та диференційні процеси, які характеризують розвиток наукового знання сучасності, на переконання деяких

науковців, неминуче зумовлюють мігрування деяких спеціальних найменувань з однієї терміносистеми в іншу, і відповідно перетворення їх у міжгалузеві та загальнонаукові, що ускладнює проблему міжсистемної термінологічної уніфікації. Нині з'явилися нові вузькоспеціальні галузі, пов'язані з управлінням процесами друкування й модифікацією їхніх різновидів, тривають інтенсивні розробки в галузі застосування лазерних і цифрових технологій.

Теоретичне осмислення редакторської професії розпочалося на початку ХVІІ ст. У 1608 р. побачила світ перша книжка з коректури латинською мовою «Ортогографія» («правильне друкування»), яку вважають першим довідником для друкарів і видавців (Лексикон, 1961). Редакційно-видавничча лексика проходить свого роду еволюцію від початкового стану до процесу становлення, під час якої з'являються редакційно-видавниччі терміни, що зафіксовано в багатьох пам'ятках української писемності. Паралельно з'являються і терміни журналістики. Важливо зазначити, що редакційно-видавничча справа як практична галузь, яка пов'язана з підготовкою, випуском, маркетингом друкованої продукції, є невід'ємною частиною системного блоку книжкової справи.

Сфера редагування повсякчас рухається в одному напрямі з іншою, яку називають видавниччою справою, і є з нею єдиним цілим, що відповідно сприяло появі атрибутивно-субстантивних назв на кшталт *редакційно-видавничча справа, редакційно-видавничча діяльність, редакційно-видавниччий процес* тощо, у яких компонент, що пов'язаний із редагуванням, стає препозиційним і актуалізує значення прикметника *редакційний*, який утворений від іменника *редакція*.

Як галузь практичної діяльності редакційно-видавниччий процес утворений з етапів, кожен із яких наука досліджує окремо. У навчальному посібнику «Енциклопедія видавниччої справи» (автори: В. Ткаченко та інші, 2008 р.) виокремлено *підготовчий, редакційний, виробничий і маркетинговий* етапи, що досить розлого відображають складники редакційно-видавничого процесу.

На сучасному ринку праці професія редактора є надзвичайно популярною. За даними, які опублікували американські дослідники, існує

кількасот, а точніше – 4 835 927 спеціалізацій і категорій редакторів книг (Зелінська та ін., 2002). У роботі редактора приваблюють інтелектуальність, причетність до створення.

В Україні спочатку редакторів готував лише один навчальний заклад – Український поліграфічний інститут імені Івана Федорова у Львові, його вечірній факультет тривалий час (аж до 80-х рр. ХХ ст.) функціонував у Києві. Нині ж у багатьох закладах вищої освіти нашої країни готують фахівців за спеціальністю видавнича справа та редагування. Чимало видатних редакторів уважають, що «редагування – це не правка учнівських зошитів. Це – мистецтво <...>». Нині це ідеальна мовна інтуїція та компетентність, уміння логічно, точно й чітко мислити, ерудованість, досконале вміння аналізувати різні комунікативні ситуації, бездоганне знання психології авторської праці, поведінки читачів, віртуозне володіння основами художньо-технічного оформлення видавничої продукції, довершене володіння видавничим маркетингом, у процесі підготовки видання до друку вміння користуватися новітніми комп'ютерними видавничими технологіями. Тобто важливими є і професійні, й особистісні характеристики (Побідаш, 2010: 47).

Українські науковці віддавна прагнули і дотепер прагнуть уточнити основний категорійний апарат, удосконалити та відшліфувати дефініції ключових понять, окреслити тенденції розвитку редакційно-видавничої сфери, тобто повсякчас намагаються упорядкувати та систематизувати наявний фактичний матеріал, з урахуванням найновіших теоретичних і практичних здобутків. Цілком закономірно, що у процесі цього відкриваються нові обрії для наукових пошуків.

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. знаменний появою спеціальної термінології на позначення науки про видавничу (зокрема, редакційно-видавничу) справу (діяльність), наприклад, *едитологія* (*едиціологію*, *едиторика*), стосовно яких тривають численні гострі дискусії. Натомість терміни *редагування* та *редагувати* ввійшли в український інформаційний простір, найімовірніше, ще на початку ХХ ст., що підтверджує наявний ілюстративний матеріал із текстів класичної художньої літератури. Одним із перших документів, який містить їх реєстрацію з відповідним описом, варто вва-

жати «Словник української мови» в 11-ти томах (1970–1980 рр.), де *редагувати* – 1) перевіряти і виправляти або відповідно оформляти певний текст; 2) бути керівником якого-небудь видання; *редагування* – дія за значенням редагувати (СУМ, 1977: 481). А нині це «професія, яка полягає у виконанні певних дій, процесів» (пор.: викладання, друкування, редагування тощо) (Словотвір, 1979: 70). В українськомовній практиці дієслово *редагувати* визначають як дериваційну базу не лише для лексеми *редагування*, але й для слів *редакція* і *редактор* (Сікорська, 1995: 198).

Видавничо-поліграфічна діяльність. На розвиток сучасної видавничо-поліграфічної термінології позитивний вплив має випуск щоразу чисельніших українськомовних наукових робіт, серед них навчальної та довідкової літератури, фахових періодичних видань. На збагачення сучасної видавничо-поліграфічної термінології особливий вплив мала комп'ютеризація редакційно-видавничих і друкарських процесів. Унаслідок цього у видавничій справі та поліграфії з'явилися нові номінації (*інтернет-видання*, *комп'ютерна коректура*, *настільні редакційно-видавничі системи*, *оцифровані шрифти*, *ризографія*, *рекордери*) (Медведь, 2012: 207–210).

Активний розвиток комп'ютерних технологій протягом останнього десятиліття зумовив справжню потужну революцію в сучасній справі книго- та пресовидання. Модифікувалося чимало реалій, старі поняття замінені новими, які потребують свого термінування.

Видавнича продукція є специфічним товаром, у якому поєдналися не лише матеріальні цінності, а передусім – духовно-мистецькі, інтелектуальні, освітні, культурологічні, завдяки яким вона має можливість впливати і впливає на соціальні, суспільні, виробничі процеси.

До редакційно-видавничої справи близькою і дотичною є журналістська терміносистема, особливо та, що пов'язана з газетно-журнальними виданнями. Вона охоплює поняття, що характеризують специфіку її діяльності, виробничих процесів і явищ, залученість до суспільного життя. Галузева лексика журналістики відображає інтеграцію у світовий інформаційний простір, використання й осмислення новітніх теорій, сучасних галузевих технологій і методик. Саме тому посилюється інтерес до термінологічного контенту української журна-

лістики з погляду походження його складників. Сучасна журналістика залучає чимало нових слів, що окреслюють її діяльність, виробничі процеси та явища залучення в суспільне життя. Однак, як відомо, журналістика – це ще й радіо та телебачення. Українська термінологія журналістики постала як об'єкт наукового дослідження із другої половини ХХ ст. Питання історії її формування досліджувала Н. Орлова (ІХ–ХV ст.) (2007 р.), ХVІІІ–ХІХ ст. (2007 р.), О. Харченко (1960–1990 рр.). Зокрема, М. Гонтар комплексно описала склад цієї терміносистеми, її структуру, історію становлення та функціонування. Як зазначила дослідниця, журналістика в ХІХ ст. сформувалася як галузь інформаційної діяльності. Її термінологічний апарат охоплював такі тематичні групи: 1) назви осіб, пов'язаних з інформаційною діяльністю (*газетник, газетяр, коректор, редактор*); 2) назви жанрів преси чи видів твору (*допис, кореспонденція, стаття політична, допис, хроніка*); 3) назви видів періодичних видань за тематикою та періодичністю (*журнал місячний, газета опозиційна, тижневик, місячник, річник*) (Гонтар, 2011).

Як самостійна наукова галузь журналістикознавство зародилося в Україні у 20-ті рр. ХХ ст., це пов'язано з виходом у світ наукових праць В. Ігнатієнка й І. Кривецького, які сприяли виробленню й усталенню термінології журналістики. У цей період провідною тенденцією було творення термінів на національній основі: світлина (а не *фотографія*), *далекоприймач* (а не *телеприймач*). На думку М. Гонтар, термінологічне поле журналістики неоднорідне, у його складі існують мікрополя, співвіднесені з окремими видами журналістики як-от: преса (*газета, ілюстрація*), радіо (*диктор, радіостанція*), телебачення (*телесуфлер, телепередача*), мережева журналістика (контент, портал, сайт). Межі між мікрополями розмиті: частина термінів одного термінологічного поля функціонує ще в іншому або кількох водночас. Окрім того, термінологічне поле має свою специфіку. Воно складається з ядра і периферії. До ядра входять терміни, що позначають основні поняття журналістики: *інформація, аудиторія, кореспондент, репортер, журналіст* тощо. Вони стосуються всіх видів журналістики. До периферії належать терміни, суміжні із журналістською галуззю: редакційно-видавничої

справи (*верстка, редагування*), літературознавства та мовознавства (*нарис, ампліфікація*), соціології (*анкетування, опитування*), реклами та зв'язків із громадськістю (пресреліз, прихована реклама), економіки та права (*авторське право, авторська винагорода*), технічних наук (*диктофон, мікрофон*) тощо (Гонтар, 2011).

На сучасному етапі М. Гонтар виокремила такі тематичні групи термінів: 1) назви осіб, які задіяні в журналістиці (*кореспондент, модератор, оператор, слухачі, читачі, глядачі*); 2) назви журналістських жанрів, їхніх груп і підвидів (*аналітичні жанри, політичні жанри, спортивний нарис, фейлетон*); 3) назви журналістських матеріалів (*аудіовізуальний твір, білборд, фонограма*); їхніх структурних елементів (*абзац, заголовок, рубрика*), передач і їх видів (*радіожурнал, теленовини*); документації (*редакційний кодекс, паспорт передачі*); 4) назви властивостей журналістики (*ефективність, дієвість, актуальність*); 5) назви журналістських дисциплін (*журналістикознавство, тележурналістика*); 6) назви процесів, операцій журналістської діяльності (*знімання, коректура, редагування, ретрансляція*); 7) назви різних методів, прийомів, ефектів, способів збирання, опрацювання, передавання різних видів інформації (*голос за кадром, затемнення, журналістське розслідування, інтерв'ювання, контент-аналіз*); 8) назви величин (*обсяг інформації, рейтинг, тираж*); 9) назви організацій і їхніх частин, приміщень (*інформаційне агентство, ефірна студія, пресцентр, редакція*); 10) назви технічних засобів, пристроїв, за допомогою яких відбувається технічне забезпечення журналістської діяльності (*камера, мікрофон, монітор, мікшер*) тощо (Гонтар, 2011). Як бачимо, порівняно з попередніми періодами кількість тематичних груп зросла. Наукова новизна цього вагомого дослідження полягає в тому, що вперше в українському мовознавстві простудійовано термінологію журналістики як історично сформовану систему термінів, виділено основні періоди її розвитку, охарактеризовано термінологію з погляду її походження.

На сучасному етапі розвитку науки термінологія журналістики в центрі уваги багатьох дослідників: Н. Дашенко, Г. Зорі, І. Михайлина, Н. Орлова й інших.

У статтях Г. Зорі розглянуто та проаналізовано галузеву термінологію, зокрема її склад

і основні джерела, способи творення в контексті сучасних мовно-комунікативних процесів, типологічні аспекти системності масмедійної термінології. І. Михайлина уклав підручник і видав фаховий словник термінів журналістики.

Видавничий бізнес. Видавнича справа є вельми творчим процесом, результатом якого є поява видавничого продукту. Відповідно видавнича справа належить до важливих складників економічної системи, вона формується, постійно розвивається, функціонує за наявними економічними законами та згідно із закономірностями. Тому для того, щоб адекватно оцінити здобутки видавничої діяльності, можна застосувати універсальні економічні критерії (ефективність, рентабельність, прибутковість тощо). **Бізнес** (англ. *business* – справа, діло) у класичному розумінні – це підприємницька, комерційна чи будь-яка інша діяльність, що не суперечить законодавству і має на меті отримання прибутку. Видавничий бізнес – підприємницька, комерційна діяльність видавництв, видавничих, книгорозповсюджувальних організацій, інших причетних до видавничої справи суб'єктів діяльності щодо підготовки, випуску у світ, просування та продажу видавничої продукції з метою досягнення економічної вигоди. Термінологія цього напрямку подана у словниках: В. Шпака (Термінологічний словник, 2020).

Структурно систему видавничого бізнесу утворюють:

1. Видавнича діяльність.
2. Виготовлення видавничої продукції – продукування (тиражування) видань.
3. Розповсюдження видавничої продукції – доведення її до користувача.
4. Просування видавничої продукції (маркетингові комунікації) – сукупність дій, дієвих заходів, якими послуговується видавець чи розповсюджувач видавничої продукції з метою підвищення попиту, збільшення обсягів її збуту.

Елементами просування є **реклама** (лат. *reclamo* – вигукую, кличу) – відкрите, адресоване споживачам товарів і послуг повідомлення про якість, переваги, інші особливості видань; **паблік рілейшнз** (англ. *public relations* – зв'язки із громадськістю) – заходи, спрямовані на встановлення усвідомлених, гармонійних зв'язків між суб'єктами діяльності, між ними та громад-

ськістю (її групами), органами влади; **семплінг** (англ. *sample* – зразок) – безплатне розповсюдження зразків товару в рекламних цілях; **мерчандайзинг** (англ. *merchandising* – мистецтво торгувати) – діяльність з метою максимального впливу на покупця в місцях продажу видавничої продукції.

Підприємницькі цілі у видавничій сфері можуть мати:

а) **редакційна діяльність** – підготовка до друку авторського оригіналу (надання редакційних послуг на комерційній основі іншим суб'єктам видавничого бізнесу і передавання їм продукту в передбаченому двосторонніми угодами технологічному стані);

б) різні види інформаційної, посередницької, консультаційної діяльності, суб'єкти яких не є власниками видавничого продукту чи його технологічних фрагментів, але на комерційних засадах беруть участь у його створенні, доведенні до споживача (Теремко, 2009).

На межі 80–90-х рр. ХХ ст. Україна мала високорозвинуту видавничу сферу. У середині 90-х рр. минулого століття економіка перейшла на ринкові відносини, що суттєво погіршило ситуацію. Відбувся розвал системи книгорозповсюдження, деградували видавничий і поліграфічний сегменти галузі, зникла значна кількість видавництв, книга втратила свої позиції в духовному житті суспільства. Різко скоротилася кількість періодики, яку замінили інтернет-видання, мобільний зв'язок. Державна політика у видавничій галузі показала себе не в найкращому світлі.

Нині українські книговидавці поступово освоюють і застосовують сучасні методи та форми ділової поведінки в конкурентному середовищі, з'являються на ринку вдало задумані видавництва та видавничі проекти; активно функціонують книжкові клуби, торгівля за каталогами, інтернет-торгівля, пропагується українська книга, українські видання. Аналіз наявних в Україні книжкових подій виставкового типу засвідчив, що в нашій державі є два потужні ярмарки: Форум видавців у Львові (середина вересня, з 1994 р.), Книжковий Арсенал у Києві (кінець квітня – кінець травня, із 2011 р.). Набирають сили «Запорізька книжкова толока» (середина жовтня, із 2015 р.), «Зелена хвиля» в Одесі (початок серпня, з 1997 р.), KharkivBookFest (друга

половина червня, із 2017 р.). Також (до початку повномасштабного вторгнення Росії) відбувалися ярмарки в Херсоні, Чернівцях, Тернополі, Луцьку й інших містах. Цікавим є літературний фестиваль *MERIDIAN CZERNOWITZ*.

Характерними ознаками ринку загалом є суспільний поділ праці (спеціалізація у виготовленні окремих видів продукції, наданні послуг).

Головною цільовою аудиторією підприємств медіабізнесу є споживачі ЗМІ. Медіапідприємства розробляють і пропонують специфічний товар – інформаційний продукт (медіапродукт), який реалізується індивідуальному споживачу, а також бізнесу: компаніям-рекламодавцям, які мають можливість впливати на визначену аудиторію через ЗМІ, виконуючи таким способом маркетингові функції. Традиційно розповсюдження медіапродукту відбувається через торговельну мережу збуту друкованої продукції, теле- і радіоканали. На сучасному етапі стрімкого розвитку сучасних технологій медіапідприємства іноді відмовляються від традиційних каналів розповсюдження свого продукту на користь інтернету. В українській науці термін «медіапростір» з'явився у 90-х рр. ХХ ст. Медіапростір, будучи багатоаспектним феноменом, формує соціальний простір, культуру, юридичне поле, право, розглядається на різних рівнях і в різних проявах. Також він є об'єктом дослідження психологів, юристів, медійників, соціологів, культурологів.

Німецький учений Н. Больц до предметного поля медіа відніс усне мовлення, писемність, книгу та засоби масової інформації, він був переконаний, що історія медіа налічує шість епох різної тривалості: усне мовлення – писемність – книга – масмедіа – диджитал-медіа – мережі (Грет, 2018: 10).

У сучасних умовах стрімко розвивається ІТ-сфера, що спонукає до розвитку й різні галузі бізнесу. Помітно, що тенденція «просування» видавництва в соціальній мережі «Фейсбук» змінюється до розповсюдження інформації про компанії через інстаграм і телеграм. Вони щодня публікують нові записи, своєчасно інформують читачів про найближчі заходи, участь у виставках, вихід нових видань, знижки чи акційній пропозиції. Іноді проводять опитування, за результатами яких можуть визначити приблизний наклад видань, оцінити окремі

характеристики книг (зміст, поліграфічне оформлення, рецензія, анотація тощо), кількість охочих відвідати презентації книг з авторами. «Видавництво Старого Лева», наприклад, свій бренд активно просуває з допомогою власного сайту, сторінок у фейсбуці й інстаграмі. Зазвичай це відеоролики у форматі душевної розмови-інтерв'ю з авторами або працівниками компанії, декламуванням віршів чи уривків із книг, акції підтримки тощо.

Для аналізу сучасних технологій просування книги на видавничому ринку варто взяти до уваги всі зміни, які відбуваються в медіакомунікації. Оскільки саме вони дають сучасним видавцям і книгорозповсюджувачам значно ширший спектр комунікаційних ресурсів для забезпечення ефективної книжкової промоції.

Реклама, розміщена у традиційних і новітніх медіа, стала не лише джерелом інформації та потужним важелем просування продукції, а й головним джерелом фінансування самих ЗМІ. Тому економічна доцільність регламентує кількість і частоту рекламних повідомлень у медіа. Оскільки книги є не лише об'єктом комерційної реклами як вид видавничої продукції, а й культурним об'єктом соціальної реклами, то й просування книговидавничої продукції в медіа має специфічні особливості та відбувається за своїми правилами.

Буккросинг – новітнє явище на сучасному книжковому ринку, проте оригінальне з погляду рекламної промоції. Учасники буккросингу не зацікавлені в комерційній складовій частині цього процесу, тому інформація про книги тут подається об'єктивно, чим і приваблює сучасних видавців і потенційних читачів. Людина після прочитання книги залишає («звільняє») її у громадському місці (парк, кафе, потяг, станція метро тощо), щоб інша людина могла цю книгу знайти та прочитати; а прочитавши, вчинити так само. Пильнування за «подорожжю» книги відбувається за допомогою спеціальних сайтів в інтернеті. За короткий термін буккросинг уже здобув власне місце й у видавничих комунікаціях.

Існують стандарти видавничої справи. Якими з них користуватися, залежить від видання, над яким працює редактор, і питань, які виникають під час його підготовки до виходу у світ.

Невід'ємною частиною видавничої справи є інформаційно-бібліотечна діяльність, біблі-

ографознавство, які постійно оновлюються й інтенсивно розвиваються.

Бібліотечна справа – це комплексна соціогуманітарна наука про бібліотеки та бібліотечну справу, що вивчає закономірності формування, розвитку та функціонування бібліотек у конкретних соціокультурних умовах окремої історичної доби, розпрацьовує теоретичні, правові та методичні питання бібліотечної справи, досліджує типо-видовий склад бібліотечних фондів, історію та зміст документних джерел, обслуговування користувачів.

У давнину бібліотеки існували при храмах і королівських палацах, оскільки книги наділялися священними, магічними або силовими властивостями. В епоху Відродження з'явилися бібліотеки, у яких книги стали доступні для публіки. В Україні одну з перших бібліотек заснував Ярослав Мудрий при Софійському соборі в Києві.

Як самостійна наука бібліотекознавство в Україні сформувалося наприкінці XIX – на початку XX ст. У Харківській громадській бібліотеці був створений перший вітчизняний науковий підрозділ – відділ бібліотекознавства, у якому досліджували проблеми бібліотечної освіти, організації бібліотек і керування ними. Паралельно розвивалася школа бібліотекознавства в місті Києві.

В українському бібліотекознавстві питання термінотворення і терміновживання реалізуються на рівні *функціонування* (наукова та начальна література, ділові документи) і на рівні *фіксації* (словники, енциклопедії, термінологічні стандарти). Перші словники бібліотечних термінів з'явилися в незалежній Україні у 90-х рр. XX ст. До них належать «Короткий словник бібліотечних термінів» (Короткий словник, 1995), «Російсько-український словник бібліотечно-бібліографічних термінів» (Російсько-український словник, 1996), «Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики» (Швецова-Водка, 1999).

У цей же період М. Сташко захищає дисертацію «Формування та розвиток української бібліотечно-бібліографічної термінології», у якій вона стверджує, що саме в цей період в основному завершилося формування української бібліотечно-бібліографічної справи і розпочався новий процес – унормування терміно-

системи. Системна організація реалізується на двох рівнях – логічному (наявність ієрархічних семантичних зв'язків між поняттями) і лінгвістичному (використання спеціалізованих словотвірних моделей). Українська бібліотечно-бібліографічна справа сформована переважно на українській лексичній основі та шляхом прямих і непрямих лексичних запозичень. У разі термінологічної деривації комбінуються національні, запозичені (міжнародні) словотвірні засоби, яким притаманні спеціалізація та регулярність функціонування формантів: однорідні поняття номінуються за однорідними словотвірними типами (Сташко, 1999: 14–15).

Терміни бібліотекознавства та бібліографознавства в українській мові періоду кінця XX – початку XXI ст. (системно-структурна організація) описала Р. Білоусова. Як зазначила дисертантка, цю галузь досліджували в кількох напрямках: дискусійному (грунтується на вивченні окремих термінів або тематичних груп термінів), лексикографічному, стандартизаційному й історіографічному, що пов'язано з іменами відомих українських учених, як-от: М. Сагарда, Ю. Меженко, М. Ясинський, С. Маслов, М. Сташко, Г. Швецова-Водка, Л. Ільницька, Д. Дубровіна, Г. Солоіденко, О. Онищенко, Н. Стрішенець, Н. Рибчинська, Т. Добко, О. Тур та інші. Нині бібліотечно-інформаційна діяльність скерована на формування документно-інформаційних ресурсів як бази наукових досліджень, а також на наукове, аналітичне, бібліографічне опрацювання інформації, створення консолідованих електронних інформаційних ресурсів. Цей напрям суспільної діяльності має істотне соціокультурне значення, є базою інноваційного розвитку і водночас зумовлює нові процеси в термінології українського бібліотекознавства та бібліографознавства.

У дисертації зроблено історичний екскурс у бібліотечно-бібліографічну справу початку XX – перших десятиліть XXI ст. Р. Білоусова виділила низку тематичних груп у досліджуваній терміносистемі. Серед них: 1) терміни українського бібліотекознавства та бібліографознавства на позначення дій, процесів (370 од.): *індексування, міжнародний книгообмін, пошук інформації, складання бібліографічного опису* тощо; 2) терміни українського бібліотекознав-

ства та бібліографознавства на позначення різновидів видань (192 од.): *заборонене видання, звукове електронне видання, ізовидання, ілюстраційне видання, масове видання* (усі терміни групи – найменування зі стрижневою лексемою *видання*); 3) терміни українського бібліотекознавства та бібліографознавства на позначення сукупностей, об'єднань (174 од.): *авторитетні дані, архів, банк даних, вебсайт (сайт), інформаційна база, персональні дані користувача бібліотеки* тощо (у складі термінів групи стрижневі лексеми *архів, база, банк, дані, збірник, продукція, ресурси* тощо); 4) терміни українського бібліотекознавства та бібліографознавства на позначення елементів і частин: *абзац, авантитул, авторський рядок, бібліографічний елемент, випуск, гербовий екслібрис, додатковий текст, допоміжний титул*; 5) терміни українського бібліотекознавства та бібліографознавства на позначення властивостей, особливостей, характеристик і ознак (160 термінів): *бібліографічна рідкість, бібліографічна характеристика, дефектний примірник документа, допоміжна класифікаційна ознака, застаріла література* (усього 24 групи) (Білоусова, 2021: 71–76).

У межах деяких тематичних груп можна виокремити лексико-семантичні підгрупи. Зокрема, група термінів на позначення типів бібліографічних посібників і покажчиків (120 одиниць) має підгрупи: а) за суспільним призначенням: *науководопоміжний бібліографічний посібник* (далі – б. п.), *рекомендаційний б. п., професійно-виробничий б. п.* тощо; б) за особливостями об'єкта обліку: *багатогалузевий б. п., вузькогалузевий б. п.* тощо; в) за мовою документів: *мономовний б. п., полімовний б. п.* тощо; г) за часом видання: *поточний б. п., ретроспективний б. п.* тощо; ґ) за зовнішньою формою: *аудіальний б. п., друкований б. п., електронний (комп'ютерний) б. п.* тощо.

На думку дисертантки, на сучасному етапі в межах досліджуваної терміносистеми відбувається два повноцінні процеси: 1) постійне й інтенсивне поповнення новими термінами українського бібліотекознавства та бібліографознавства і 2) втрата старих чи застарілих термінів. Ці кардинально протилежні й водночас взаємозумовлені явища пов'язані з позамовними (насамперед технічні інновації) та мовними процесами розвитку системи термінології

українського бібліотекознавства та бібліографознавства.

Від бібліотечно-бібліографічної терміносистеми виокремилася нова – документознавча система термінів. Її досліджували М. Сташко (Комова), Г. Швецова-Водкіна, О. Тур та інші.

Висновки і перспективи досліджень. Документознавство як наукова дисципліна розробляє теорію інформаційної складової частини різних документів і їхнє соціальне значення з погляду функціонування в інформаційному полі. Це відносно новий напрям у термінознавстві, який ще не має власної термінної бази. Проте практика документування соціально значущої інформації існує вже кілька тисячоліть і має систему понять, які сформувалися у процесі технологій закріплення інформації. З документознавством пов'язана архівна справа, яка теж має чимало як спільних, так і відмінних понять і термінів. Нині на порядку денному стоїть упорядкування терміносистеми документознавства, відмежування термінів документознавства від термінів близьких галузей знань (історії, архівознавства, джерелознавства, інформатики тощо). Ця необхідність зумовлена великою кількістю так званих міжгалузевих термінів. До них передусім належать терміни, які функціонують водночас у терміносистемах документознавства (діловодства), архівознавства й інформатики з незмінною знаковою стороною, але різним значенням. Основою є загальне поняття, але кожна з наук виділяє особливу частину його змісту, відповідно до своїх завдань.

Проаналізований матеріал дає підстави об'єднати описані терміносистеми під єдиним радикалом – українське книгознавство, біля витоків якого стояв Юрій Меженко, який одним із перших у державному масштабі порушив завдання створення «Репертуару української книги», а розпочату під його керівництвом бібліографію книг українською мовою розглядав як основну з усього комплексу тем, що увійдуть до репертуару. В основу картотеки було покладено такі критерії вибору книг: 1) твори друку українською мовою незалежно від місця видання; 2) твори друку всіма мовами, видані на території сучасної України; 3) твори друку про Україну й український народ, видані в усьому світі різними мовами; 4) твори друку, видані в усьому світі різними мовами, незалежно від їхнього змісту, авторами яких є укра-

інці, українські установи, заклади, організації й об'єднання (Меженко, 1946: 8–9). У 1945 р. його праці були вилучені як буржуазно-націоналістичні. Справу Ю. Меженка продовжив Я. Дашкевич.

Отже, можемо підсумувати, що книгознавство, видавнича справа, видавничий бізнес, бібліознавство, журналістика, редагування, ІТ-технології тощо тісно поміж собою переплетені, взаємодіють і взаємодоповнюють одне одного.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бездрабко В. Термінологічні студії у сучасному вітчизняному документознавстві (1990-х – поч. 2000-х рр.). *Термінологія документознавства та суміжних галузей знань* : збірник наукових праць / за ред. В. Бездрабко. Київ : Четверта хвиля, 2007. С. 7–35.
2. Білоусова Р. Терміни бібліотекознавства та бібліографознавства в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ ст. (системно-структурна організація) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Львів, 2021. 279 с.
3. Гонтар М. Українська терміносистема журналістики: формування, структурна організація та функціонування: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2011. 19 с.
4. Грет Г. Книжкові виставки-ярмарки в медіапросторі України. *Проблеми та перспективи розвитку видавничого бізнесу на медійному ринку України* : збірник матеріалів. Київ, 2018.
5. Сучасний редактор: проблеми професійного вишколу / Н. Зелінська та ін. *Поліграфія і видавнича справа*. 2002. № 39. С. 203–209.
6. Зоря Г. Склад і основні джерела формування української журналістської термінології. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія «Журналістика». 2006. Вип. 14. С. 21–26.
7. Зоря Г. Типологічні аспекти системності сучасної української масмедійної термінології. *Проблеми української термінології* : збірник наукових праць. 2010. С. 97–99.
8. Колоїз Ж. Дискусійні моменти теорії видавничої справи та редагування: проблеми термінологічного апарату. *Редакторська справа: сучасний стан і перспективи розвитку* : колективна монографія / за заг. ред. Ж. Колоїз. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. 282 с.
9. Комова М. Документознавча термінологія : навчальний посібник. Львів : Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2003. 167 с.
10. Комова М. Українська документознавча термінологія: шляхи творення та функційні особливості : монографія. Львів : Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2011. 316 с.
11. Короткий словник бібліотечних термінів. *Бібліотечний вісник*. 1995. № 4. С. 16–19.
12. Лексикон словеноросійський Памви Беринди. Київ : Вид-во Академії наук УРСР, 1961.
13. Медведь М. Шляхи поповнення неологізмами сучасної української видавничо-поліграфічної термінології. *Наукові записки Ужгородського університету*. Серія «Філологічна». 2012. Вип. 27. С. 51–53.
14. Медведь М. Структура, семантика і функціонування термінів видавничо-поліграфічного виробництва в сучасній українській літературній мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2014. 20 с.
15. Меженко Ю. Бібліографія української книги, її завдання, обсяг і методи її створення. *Науковий збірник бібліотеки Академії наук Української Радянської Соціалістичної Республіки*. Київ, 1946. № 1. С. 8–9.
16. Михайлин І. Журналістика. Словник-довідник. Київ : Академвидав, 2013. 317 с.
17. Огар Е. Українська друкарська термінологія: формування та функціонування : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 1996. 162 с.
18. Орлова Н. Умови формування українського журналістикознавства та його наукової мови. *Обрії друкарства*. Київ, 2018. № 1 (6). С. 141–150.
19. Піддубняк В. Словник журналіста і видавця. Херсон : ХМД, 2005. 120 с.
20. Побідаш І. Професія редактора: термінологічний, творчий та функціональний аспекти. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія «Журналістика». 2010. № 17. С. 46–50.
21. Поліграфія і видавнича справа : російсько-український тлумачний словник / уклад. : Б. Дурняк та ін. Львів : Афша, 2002. 456 с.
22. Процик М. Сучасна українська видавнича термінологія : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2006. 254 с.
23. Процик М. Стан термінологічного опрацювання української видавничої термінології. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. Київ, 2003. С. 87–97.
24. Свашенко А. З історії термінів періодики. *Українська мова і література у школі*. 1985. № 10. С. 62–64.
25. Сікорська З. Українсько-російський словотворчий словник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Освіта, 1995. 256 с.

26. Словник української мови : в 11-ти т. Київ : Наукова думка, 1970–1980. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 07.04.2024).
27. Словотвір сучасної української літературної мови : монографія. Київ : Наукова думка, 1979. 406 с.
28. Сташко М. Російсько-український словник бібліотечно-бібліографічних термінів : 6 700 термінів. Львів : Держ. ун-т «Львів. політехніка», 1996. 200 с.
29. Сташко М. Формування та розвиток української бібліотечно-бібліографічної термінології : автор. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 1999. 19 с.
30. Теремко В. Основні засади видавничого бізнесу. Київ : Академвидав, 2009.
31. Термінологічний словник видавничого бізнесу: книга редактора : навчальний посібник / уклад. В. Шпак. Київ : ДП «Експрес-об'ява», 2020. 264 с.
32. Тимошик М. Книга для автора, редактора, видавця : практичний посібник. Київ : Наша культура і наука, 2005.
33. Тимошик М. Історія видавничої справи. Київ : Наша культура і наука, 2003. 496 с.
34. Ткаченко В. Енциклопедія видавничої справи : навчальний посібник. Харків : Прапор, 2008. 320 с.
35. Тур О. Уніфікація та стандартизація документознавчої документації в Україні : дис. ... докт. наук із соц. комунік. : 27.00.02. Київ, 2019. 477 с.
36. Швецова-Водка Г. Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики. Київ, 1999. 115 с.
37. Швецова-Водка Г. Документ і книга в системі соціальних комунікацій : монографія. Рівне : Рівнен. держ. гуманітар. ун-т, 2001. 438 с.
38. Швецова-Водка Г. Документознавство : навчальний посібник. Київ : Знання, 2007. 398 с.

REFERENCES:

1. Bezdrabko, V. (2007). Terminolohichni studii u suchasnomu vitchyznianomu dokumentoznavstvi (1990-kh – poch. 2000-kh rr.) [Terminological studies in the modern national document studies (1990s – early 2000s)]. *Terminolohiia dokumentoznavstva ta sumizhnykh haluzei znan: zb. nauk. prats / za red. V. Bezdrabko*. Kyiv: Chetvertakhylyia, 7–35 [in Ukrainian].
2. Bilousova, R. (2021). Terminy bibliotekoznavstva ta bibliohrafoznavstva v ukrainskii movi kintsia XX – pochatku XXI st. (systemno-strukturna orhanizatsiia) [Terms of library science and bibliography in the Ukrainian language of the end of the 20th – beginning of the 21st century (systemic and structural organization)]: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01. Lviv [in Ukrainian].
3. Hontar, M. (2011). Ukrainska terminosystema zhurnalistyky: formuvannia, strukturna orhanizatsiia ta funktsionuvannia [Ukrainian term system of journalism: formation, structural organization and functioning]: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01. Kyiv [in Ukrainian].
4. Hret, H. (2018). Knyzhkovivystavky-yarmarky v mediaprostori Ukrainy [Book exhibitions-fairs in the media space of Ukraine]. *Problemy ta perspektyvy rozvytku vydavnychoho biznesu na mediinomu rynku Ukrainy [Problems and prospects of publishing business development in the media market of Ukraine: a collection of materials]*: zb. materialiv. Kyiv [in Ukrainian].
5. Zelinska, N., Ohar, E., Finkler, Yu., Chernysh, N. (2002). Suchasnyi redaktor: problemy profesiinoho vyshkolu. *Polihrafiia i vydavnycha sprava [Polygraphy and publishing]*, 39, 203–209.
6. Zoria, H. (2006). Sklad i osnovni dzhherela formuvannia ukrainskoi zhurnalistyky [Composition and main sources of formation of the Ukrainian journalistic terminology]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Zhurnalistyka [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv]*, 14, 21–26 [in Ukrainian].
7. Zoria, H. (2010). Typolohichni aspekty systemnosti suchasnoi ukrainskoi masmediinoi terminolohii [Typological aspects of the modern Ukrainian mass media terminology system]. *Problemy ukrainskoi terminolohii [Problems of Ukrainian terminology]*: zb. nauk. prats, 97–99 [in Ukrainian].
8. Koloiz, Zh. (2023). Dyskusiini momenty teorii vydavnychoi spravy ta redahuvannia: problem terminolohichnoho aparatu [Discussion points of the theory of publishing and editing: problems of the terminological apparatus]. *Redaktorska sprava: suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku [Editorial business: current state and prospects for development]*: kolektyvna monohrafiia / za zah. red. Zh. Koloiz. Kryvyi Rih: KDPU [in Ukrainian].
9. Komova, M. (2003). Dokumentoznavcha terminolohiia [Documentary terminology]: navch. posibnyk. Lviv: Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnikha” [in Ukrainian].
10. Komova, M. (2011). Ukrainska dokumentoznavcha terminolohiia: shliakh ytvorennia ta funktsiini osoblyvosti: monohrafiia [Ukrainian documentary terminology: ways of creation and functional features]. Lviv: Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnikha” [in Ukrainian].

11. Korotkyi slovnyk biblioteknykh terminiv [Short dictionary of library terms]. (1995). *Biblioteknyi visnyk [Library Bulletin]*, 4, 16–19 [in Ukrainian].
12. Leksykon slovenoroskyi Pamvy Beryndy [Pamva Berinda's Slovenian-Russian lexicon]. (1961). Kyiv: Vyd-vo Akademii nauk URSS [in Ukrainian].
13. Medved, M. (2012). Shliakhy popovnennia neolohizmamy suchasnoi ukrainskoi vydavnycho-polihrafichnoi terminolohii [Ways of replenishing modern Ukrainian publishing and printing terminology with neologisms]. *Naukovi zapysky Uzhhorodskoho uniwersytetu. Serii "Filolohichna" [Scientific notes of Uzhhorod University. Series "Philological"]*, 27, 51–53 [in Ukrainian].
14. Medved, M. (2014). Struktura, semantyka i funktsionuvannia terminiv vydavnycho-polihrafichnoho vyrobnytstva u suchasni ukrainskii literaturnii movi [The structure, semantics and functioning of the terms of publishing and printing production in the modern Ukrainian literary language]: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk. 10.02.01. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
15. Mezhenko, Yu. (1946). Bibliohrafiia ukrainskoi knyhy, yii zavdannia, obsiah i metodyy ii stvorennia [Bibliography of the Ukrainian book, its tasks, volume and methods of its creation]. *Nauk. zb. b-ky AN URSS [Scientific collection of the Library of the Academy of Sciences of the URSS]*. Kyiv, 1, 8–9 [in Ukrainian].
16. Mykhailyn, I. (2013). Zhurnalistyka. Slovnyk-dovidnyk [Journalism. Dictionary-reference]. Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].
17. Ohar, E. (1996). Ukrainska drukarska terminolohiia: formuvannia ta funktsionuvannia [Ukrainian typographic terminology: formation and functioning]: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01. Kyiv [in Ukrainian].
18. Orlova, N. (2018). Umovy formuvannia ukrainskoho zhurnalistykoznavstva ta yoho naukovoï movy [Conditions for the formation of Ukrainian journalism and its scientific language]. *Obrii drukarstva [Horizons of printing]*. Kyiv, 1 (6), 141–150 [in Ukrainian].
19. Piddubniak, V. (2005). Slovnyk zhurnalista i vydavtsia [Dictionary of journalist and publisher]. Kherson: KhMD [in Ukrainian].
20. Pobidash, I. (2010). Profesiia redaktora: terminolohichni, tvorchiy ta funktsionalnyi aspekty [The editor's profession: terminological, creative and functional aspects]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho uniwersytetu imeni Tarasa Shevchenka. Zhurnalistyka [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv]*, 17, 46–50 [in Ukrainian].
21. Polihrafiia i vydavnycha sprava: ros.-ukr. tлумach. slov. [Printing and publishing: Russian-Ukrainian Explanatory Dictionary] / uklad. B. Durniak ta in. (2002). Lviv: Afisha [in Ukrainian].
22. Protsyk, M. (2006). Suchasna ukrainska vydavnycha terminolohiia [Modern Ukrainian publishing terminology]: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01. Kyiv [in Ukrainian].
23. Protsyk, M. (2003). Stan terminolohichnoho opratsiuvannia ukrainskoi vydavnychoi terminolohii [The state of terminological processing of Ukrainian publishing terminology]. *Humanitarna osvita v tekhnichnykh vyshchyykh navchalnykh zakladakh [Humanitarian education in technical higher education institutions]*. Kyiv, 87–97 [in Ukrainian].
24. Svashenko, A. (1985). Z istorii terminiv periodyky [From the history of periodical terms]. *Ukrainska mova i literatura v shkoli [Ukrainian language and literature at school]*, 10, 62–64 [in Ukrainian].
25. Sikorska, Z. (1995). Ukrainsko-rosiiskyi slovotvorchiy slovnyk [Ukrainian-Russian word-making dictionary]. 2-he vyd., pererob. i dop. Kyiv: Osvita [in Ukrainian].
26. Slovnyk ukrainskoi movy: v 11-ty t. [Dictionary of the Ukrainian language]. (1970–1980). Kyiv: Naukova dumka. Retrieved from <http://sum.in.ua/> [in Ukrainian].
27. Slovtvir suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy: monohrafiia [Derivatology of the modern Ukrainian literary language]. (1979). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
28. Stashko, M. (1996). Rosiisko-ukrainskyi slovnyk bibliotekno-bibliohrafichnykh terminiv: 6 700 terminiv [Russian-Ukrainian dictionary of library and bibliographic terms]. Lviv: Derzh. un-t "Lviv. Politekhnik" [in Ukrainian].
29. Stashko, M. (1999). Formuvannia ta rozvytok ukrainskoi bibliotekno-bibliohrafichnoi terminolohii [Formation and development of the Ukrainian library and bibliographic terminology]: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01. Kyiv [in Ukrainian].
30. Terenko, V. (2009). Osnovni zasady vydavnychoho biznesu [Basic principles of the publishing business]. Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].
31. Terminolohichniy slovnyk vydavnychoho biznesu: knyha redaktora: navchalnyi posibnyk [Terminological dictionary of the publishing business: the editor's book] / uklad. V. Shpak. (2020). Kyiv: DP "Ekspres-obiava" [in Ukrainian].
32. Tymoshyk, M. (2005). Knyha dlia avtora, redaktora, vydavtsia: prakt. posibnyk [A book for the author, editor, publisher]. Kyiv: Nasha kultura i nauka [in Ukrainian].
33. Tymoshyk, M. (2003). Istoriiia vydavnychoi spravy [History of publishing]. Kyiv: Nasha kultura i nauka [in Ukrainian].

34. Tkachenko, V. (2008). Entsyklopediia vydavnychoi spravy [Encyclopedia of publishing]: navch. posibnyk. Kharkiv: Prapor [in Ukrainian].
35. Tur, O. (2019). Unifikatsiia ta standartyzatsiia dokumentoznavchoi dokumentatsii v Ukraini [Unification and standardization of documentary documentation in Ukraine]: dys. ... doktora nauk z social. komunikatsii: 27.00.02. Kyiv [in Ukrainian].
36. Shvetsova-Vodka, H. (1999). Korotkyi terminolohichnyi slovnyk iz bibliografoznavstva ta sotsialnoi informatyky [A short terminological dictionary of bibliography and social informatics]. Kyiv [in Ukrainian].
37. Shvetsova-Vodka, H. (2001). Dokument i knyha v systemi sotsialnykh komunikatsii [Document and book in the system of social communications]. Rivne: Rivnen. derzh. humanitar. un-t [in Ukrainian].
38. Shvetsova-Vodka, H. (2007). Dokumentoznavstvo [Documentary science]: navch. posibnyk. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].